

توسعه کار آفرینی و نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در آن

رسول رنجبریان
عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی
واحد شاهی‌ن دژ

در حال حاضر استفاده از اینترنت در امور تجاری کوچک در کشورهای مختلف رو به افزایش است. کارآفرینان در انجام فعالیت‌های تجاری خود نظیر شناخت مشتریان، تبلیغ، فروش، پست و ارسال و... می‌توانند از فناوری‌های جدید ارتباطی استفاده فراوان ببرند. استفاده از اینترنت ضمن اینکه بسیاری از هزینه‌های آنان را کاهش می‌دهد و امکان معرفی و عرضه فعالیت‌ها و تولیدات آنان را در ابعاد وسیع میسر می‌نماید، دارای جاذبه و کارآمدی بالا است. در این مقاله ابتدا مقدمه‌ای از موضوع ارائه و سپس تعریف فناوری اطلاعات و ارتباطات، سازمان الکترونیکی چیست؟، فناوری اطلاعات و ارتباطات و کارآفرینی، فناوری اطلاعات به عنوان یک نوآوری، فناوری اطلاعات و نقش آن در اشتغال نیروی انسانی، دانشگاه و فناوری اطلاعات، نیروی انسانی دانش محور و فناوری اطلاعات و در نهایت به جمع بندی و نتیجه گیری پرداخته شده است.

واژگان کلیدی: فناوری، ارتباطات، اطلاعات، کارآفرینی.

مقدمه

دراکر معتقد است اخیراً «تأثیر واقعی انقلاب اطلاعاتی احساس شده است...» و ظهور انفجار گونه اینترنت به عنوان کانال اصلی جهت توزیع کالا و خدمات برای مشاغل مختلف، به صورت بسیار عمیق موجب تغییر و دگرگونی اقتصاد، بازار، ساختارهای صنعتی و تولید کالا و خدمات، جریان تولید، تقسیم گروه‌های مختلف مصرف کنندگان و نیاز، خواست، ارزش‌ها و رفتار مصرف کنندگان شده است (کوراتکو، ۱۳۸۳). باوجود توسعه چشمگیر فناوریهای جدید، برخی سازمانها نیاز به پذیرش چنین فناوریهایی را به‌طور کامل به‌دست فراموشی سپرده‌اند و یا این که نسبت به تصمیم‌گیری درباره فرایندهای پذیرشی مربوط و اقدام به پیاده‌سازی آن با سرعت بسیار پایینی حرکت می‌کنند. برخی از مدیران تمایل دارند تا بهترین فناوریهای موجود در دنیای تجارت را به‌کار گیرند، در عین حال به‌نظر می‌رسد که بسیاری از آنها گرایش به چشم‌پوشی از اثرات انسانی و سازمانی این فناوریها دارند. جامعیت این فناوریهای جدید و تواناییهای بالقوه آن را می‌توان در واقع به عنوان منبع بالقوه‌ای از ضعف در نظر گرفت. دلیل این امر ناتوانی مدیران نسبت به استفاده از این فناوریها برابر رقبای خود یا ناتوانی شان در بهره‌برداری از فرصت‌های ناشی از این فناوریها است. جهت حل مسئله بایستی قابلیت‌های این فناوریها، کفایتشان برای کسب و کار، امکان بهره‌برداری از مزایای آن و تلاش در جهت کسب ذهنیتی نو از مدیریت را درک کرد. در عین حال، درک نحوه ارتباط دقیق فناوریهای جدید با سیستم‌های اطلاعاتی و نیز چگونگی تضمین تداوم کسب و کار با توجه به امنیت چنین فناوریهایی، بسیار ارزشمند است. در حال حاضر سیر تحولات جهانی، کارآفرینان را در خط مقدم توسعه فناوری و توسعه اقتصادی قرار داده است. تجربه موفقیت‌آمیز اغلب کشورهای پیشرفته و نیز برخی از کشورهای در حال توسعه در عبور از بحران‌های اقتصادی به واسطه توسعه کارآفرینی در آن کشورها، موجب گردیده تا سایر کشورها نیز برای کارآفرینی، کارآفرینان و شکل‌گیری کسب و کارهای نوآورانه اهمیت خاصی قائل گردند (رنجبریان، ۱۳۹۱، ۳۴).

بسیاری از کسب و کارهای کوچک و متوسط در راستای پرهیز از زوال سازمانی، خود را از نظر اقتصادی متعهد به اتخاذ این فناوریها می‌کنند. آنها بایستی این کار را از طریق توجه به ریسک‌های ذاتی فناوریهای مزبور و نیز امنیت تداوم کسب و کار خود حتی بعد از رویدادهای غیرمنتظره و سخت انجام دهند.

در سراسر جهان تکنولوژی اطلاعات در حال ایجاد انقلابی عظیم است که با خود ظرفیت‌ها و چشم‌اندازهای جدید را همراه آورده و ابزارهایی را به وجود می‌آورد که ماهیت کار و قواعد بازی را تغییر می‌دهد. با توسعه فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات در سطح جهان که جدیدترین خدمات فناوریانه را در کشورهای پیشرفته به کلیه اقشار جامعه ارائه می‌نماید، این پدیده با سرعت بسیار نیز در کشورهای در حال توسعه به عنوان یک خواست و نیاز عمومی از سوی شهروندان به دولت‌ها و مسئولان مطرح شده است. دنیای ارتباطات و تولید اطلاعات به سرعت در حال تغییر بوده و ما امروزه شاهد همگرایی آنان بیش از گذشته با یکدیگر بوده، بگونه‌ای که داده‌ها و اطلاعات بسرعت و در زمانی غیرقابل تصور به اقصی نقاط جهان منتقل و در دسترس استفاده‌کنندگان قرار می‌گیرد. فرآیند عظیم دانش و اطلاعات نیازمند روش‌های جدید مدیریت است که لازم است با سیستم‌های اطلاعاتی و شیوه استفاده مطلوب از آنها آشنایی کامل داشته و با تکنولوژی‌های اطلاعاتی جهت تطابق با ساختارهای جدید و منعطف محیطی تغییرات بنیادینی در ساختارهای سنتی خود ایجاد نمایند (حسن مرادی، ۱۳۸۵).

بسیاری از کسب و کارهای کوچک و متوسط در راستای پرهیز از زوال سازمانی، خود را از نظر اقتصادی متعهد به اتخاذ این فناوریها می‌کنند. آنها بایستی این کار را از طریق توجه به ریسک‌های ذاتی فناوریهای مزبور و نیز امنیت تداوم کسب و کار خود حتی بعد از رویدادهای غیرمنتظره و سخت انجام دهند.

در سراسر جهان تکنولوژی اطلاعات در حال ایجاد انقلابی عظیم است که با خود ظرفیت‌ها و چشم‌اندازهای جدید را همراه آورده و ابزارهایی را به وجود می‌آورد که ماهیت کار و قواعد بازی را تغییر می‌دهد. با توسعه فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات در سطح جهان که جدیدترین خدمات فناوریانه را در کشورهای پیشرفته به کلیه اقشار جامعه ارائه می‌نماید، این پدیده با سرعت بسیار نیز در کشورهای در حال توسعه به عنوان یک خواست و نیاز عمومی از سوی شهروندان به دولت‌ها و مسئولان مطرح شده است. دنیای ارتباطات و تولید اطلاعات به سرعت در حال تغییر بوده و ما امروزه شاهد همگرایی آنان بیش از گذشته با یکدیگر بوده، بگونه‌ای که داده‌ها و اطلاعات بسرعت و در زمانی غیرقابل تصور به اقصی نقاط جهان منتقل و در دسترس استفاده‌کنندگان قرار می‌گیرد. فرآیند عظیم دانش و اطلاعات نیازمند روش‌های جدید مدیریت است که لازم است با سیستم‌های اطلاعاتی و شیوه استفاده مطلوب از آنها آشنایی کامل داشته و با تکنولوژی‌های اطلاعاتی جهت تطابق با ساختارهای جدید و منعطف محیطی تغییرات بنیادینی در ساختارهای سنتی خود ایجاد نمایند (حسن مرادی، ۱۳۸۵).

سازمان الکترونیکی چیست؟

دو واژه‌ای که به نظر موجب ابهام می‌شوند تجارت الکترونیکی و کسب و کار الکترونیکی هستند (HAWKINS, ۲۰۰۸). واژه تجارت الکترونیکی در حال تبدیل شدن به یک برجسب استاندارد برای تشریح جنبه فروش کسب و کار الکترونیکی است. تجارت الکترونیکی ارائه محصولات و درصافت سفارشات را در سایت‌های وب را دربرمی‌گیرد. اکثر مقالات و رسانه‌ها به اینترنت در کسب و کار به عنوان مکانی برای خرید - بازاریابی و فروش محصولات و خدمات تحت آن توجه کرده‌اند. زمانی که شما می‌شنوید که تعداد زیادی از افراد از اینترنت خرید می‌کنند و یا اینکه سازمانها می‌توانند سایت‌های وبی را ایجاد کنند که در آن می‌توانند محصولاتشان را به فروش برسانند، مبادلاتی را انجام دهند و پرداختها را وصول و سفارشات را بگیرند شما درباره تجارت الکترونیکی می‌شنوید. تجارت الکترونیکی تغییر شگرفی را در ارتباطات سازمان با مشتریانش ایجاد کرده است، و به طور سرسام‌آوری در حال گسترش است. حجم جهانی تجارت الکترونیکی ۱۱۱ میلیارد دلار در سال ۱۹۹۹ بود و این میزان در سال ۲۰۰۳ به ۳/۱ تریلیون دلار می‌رسد (CITED IN THE INDUSTRY STANDARD, ۲۰۰۶).

یک کسب و کار الکترونیکی، اینترنت و اینترنت‌های درونی را برای گشودن کانال‌های ارتباطاتی یک سازمان استفاده می‌کند، و این امکان را فراهم می‌آورد که اطلاعات، منسجم و توزیع شوند و به مشتریان، تولیدکنندگان، کارکنان و دیگران اجازه می‌دهد تا با سازمان

1- Information & Communication Technology¹.

تعریف فناوری اطلاعات و ارتباطات

فناوری اطلاعات قبل از اینکه یک سیستم سخت‌افزاری و مجموعه‌ای از الگوها باشد یک نظام فکری و فرهنگی است و می‌توان آن را فرهنگ تولید اطلاعات نامید. فناوری اطلاعات (IT) یعنی روشهای تولید و جمع‌آوری اطلاعات و استفاده از آن در جامعه و سازمان فناوری اطلاعات با کوچک‌کردن، ارزان کردن و کاربری ساده برنامه‌های کامپیوتری باعث شده دسترسی به اطلاعات از هر جا و توسط هر شخص به راحتی صورت گیرد (محمدنژاد، ۱۳۸۴، ۴۱).

پایگاههای اطلاعاتی برگرفته از مفهوم فناوری اطلاعات فرآیندهای پیچیده درون سازمانی را تسهیل کرده و با اتصال سازمانها به همدیگر، شبکه‌های سازمانی را بنا نهاده است و دیدگاههای میان مدت مدیران به دیدگاههای بلندمدت بدل شده است. به‌طور کلی در مفهوم فناوری اطلاعات مولفه‌های زیر وجود دارد:

فرهنگ تولید اطلاعات؛ اطلاعات گراپی؛ جمع‌آوری اطلاعات؛ خلاصه سازی اطلاعات؛ تحلیل‌گری؛ حساسیت اطلاعاتی؛ پردازش‌گری؛ تفکر شبکه‌ای؛ بهینه‌سازی؛ یکپارچه‌سازی؛ پژوهش‌نگری؛ روش‌سازی؛ ذخیره‌سازی؛ انتقال اطلاعات. فناوری مجموعه‌ای از فرآیند ساخته شده و تجهیزات مربوط به انجام عملیات است که مبتنی بر آخرین دستاوردهای اطلاعاتی است (مؤمن پور، ۱۳۸۲).

فناوری اطلاعات عبارت است از گردآوری، سازماندهی، ذخیره و نشر

تعریف فناوری اطلاعات و ارتباطات

فناوری اطلاعات قبل از اینکه یک سیستم سخت‌افزاری و مجموعه‌ای از الگوها باشد یک نظام فکری و فرهنگی است و می‌توان آن را فرهنگ تولید اطلاعات نامید. فناوری اطلاعات (IT) یعنی روشهای تولید و جمع‌آوری اطلاعات و استفاده از آن در جامعه و سازمان فناوری اطلاعات با کوچک‌کردن، ارزان کردن و کاربری ساده برنامه‌های کامپیوتری باعث شده دسترسی به اطلاعات از هر جا و توسط هر شخص به راحتی صورت گیرد (محمدنژاد، ۱۳۸۴، ۴۱).

پایگاههای اطلاعاتی برگرفته از مفهوم فناوری اطلاعات فرآیندهای پیچیده درون سازمانی را تسهیل کرده و با اتصال سازمانها به همدیگر، شبکه‌های سازمانی را بنا نهاده است و دیدگاههای میان مدت مدیران به دیدگاههای بلندمدت بدل شده است. به‌طور کلی در مفهوم فناوری اطلاعات مولفه‌های زیر وجود دارد:

فرهنگ تولید اطلاعات؛ اطلاعات گراپی؛ جمع‌آوری اطلاعات؛ خلاصه سازی اطلاعات؛ تحلیل‌گری؛ حساسیت اطلاعاتی؛ پردازش‌گری؛ تفکر شبکه‌ای؛ بهینه‌سازی؛ یکپارچه‌سازی؛ پژوهش‌نگری؛ روش‌سازی؛ ذخیره‌سازی؛ انتقال اطلاعات. فناوری مجموعه‌ای از فرآیند ساخته شده و تجهیزات مربوط به انجام عملیات است که مبتنی بر آخرین دستاوردهای اطلاعاتی است (مؤمن پور، ۱۳۸۲).

فناوری اطلاعات عبارت است از گردآوری، سازماندهی، ذخیره و نشر

به طور زنده ارتباط برقرار کنند.

فناوری اطلاعات و ارتباطات و کار آفرینی

اطلاعات ضمن ارزشمندی ذاتی و همیشگی، به لحاظ ایجاد آگاهی و دانش، موجب بروز رفتارهای سنجیده و اتخاذ تصمیمات منطقی و صحیح می گردد. ارتباطات نیز به لحاظ تبدیل اطلاعات و آگاهی از اهمیت بسیاری برخوردار است که موجب بهبود عملکرد و افزایش قابلیت ها خواهد بود. از این رو فناوری اطلاعات و ارتباطات که از طریق کانال های پرسرعت اینترنت در اختیار همگان قرار دارد می تواند به عنوان دو وسیله اساسی و نیرومند در اختیار و حامی کارآفرینان و نیروی انسانی خلاق جامعه باشد.

دنیا امروزی در مسیری گام برداشته که کارآفرینان را به عنوان الگوی توسعه اقتصادی معرفی کرده است. زیرا آنان پیوسته در حال خلق هستند و آینده را ترسیم می کنند و نمادی از موفقیت و کوشش در امور تجاری هستند. توانایی آنها در شناخت و بهره گیری از فرصت ها و تبدیل آن به نوآوری موجب شده تا به عنوان ملاک و معیار موفقیت در امور اقتصادی و تجاری جوامع شناخته شوند زیرا به لحاظ رهبری و مدیریت، نوآوری، کارایی، ایجاد شغل، بهره وری، رقابت، تشکیل صنایع جدید و... سهم مهمی در رشد اقتصادی دارند (حسن مرادی، ۱۳۸۵). در نظام اقتصاد نوین (اقتصاد دانش محور) و گسترش شبکه جهانی اقتصاد، فناوری اطلاعات و ارتباطات گسترش و اهمیت فزاینده ای یافته و فناوری اطلاعات و ارتباطات موجب ایجاد دانایی و توانایی های جدید در کلیه زمینه ها شده است.

بعضی از صاحب نظران معتقدند که فناوری پیشرفته محصول کارآفرینی است. هر مدیر کارآفرین می کوشد از پیشرفته ترین فناوریهای قبلاً خلق شده در کار خود بهره جوید. اما حاصل فعالیت او نیز خود به ابداع فناوری جدیدتری می انجامد. فناوری دارای سه بعد (دانش، ابزار و روش) است. تحول در هر یک از این ابعاد منجر به تحول در فناوری می شود. به عبارت دیگر تغییر هر بعد به طور طبیعی ابعاد دیگر را نیز متناسب با خود تغییر می دهد. فناوری همانند مثلثی است که دارای سه وجه دانش - روش - ابزار است. تحول در هر یک از ساق های مثلث، دو ساق دیگر را نیز متحول می کند. هر اقدامی که یکی از ابعاد این مثلث را تحول بخشد کارآفرینی تلقی می شود (پیوندی، ۱۳۸۴).

فناوری اطلاعات به عنوان یک نوآوری

برای دهه های متمادی، ارزش و اهمیت سیستم های اطلاعاتی و فناوری اطلاعات و ارتباطات نقشی تعیین کننده و فراگیر در کسب و کارهای سازمانی داشته است. آرایش سریع اینترنت و پایگاههای داده های سازمانی در دهه های ۸۰ و ۹۰، فرایند تعدیل رفتارهای تجاری و حیطه ارتباطی آن با بازارهای خود را تشدید کرده است. در این زمان، ما می توانیم به وجود میلیونها آژانس که تعاملی پیوسته و مستقل با ابزارهای محاسباتی دارند، اشاره کنیم. این وضعیت و تحولات احتمالی آن، چالشهای متعددی را در برابر

تواناییهای ما نسبت به طراحی و ارائه سیستم های اطلاعاتی مطرح می سازد. به هر حال، برای بسیاری از سازمانها، سیستم های اطلاعاتی و در کل فناوری اطلاعات و ارتباطات، هنوز در راستای عملکرد بازاری و ارتباط با دست اندرکاران آن نقشی نوآورانه دارد. این به معنی آن است که، فرایند پذیرش، به عنوان عینیتی امکان پذیر از فرایند تصمیم گیری ویا مسائل مدیریتی در آمده است. انگیزه برای نوآوری زمانی در سازمان ایجاد می شود که تصمیم گیرندگان شکافهای عملکردی را مورد توجه قرار دهند یا پی برند که وضعیت موجود سازمان رضایت بخش نیست. این ملاحظات مربوط به ارزش اطلاعات، بایستی بر ارزیابی سازمان از فناوری اطلاعات متمرکز شود. ارزیابی اجرایی قبلی ممکن است مقدم بر فرایند تصمیم گیری باشد، یعنی قبل از نصب فناوریهای محاسباتی در سیستم های اطلاعاتی مربوط به آنها. بعد از این عمل، سازمان می تواند بر ارزیابی فرا عملکردی این فناوری متمرکز شود، یعنی ارزیابی مربوط به استفاده عملیاتی از فناوری اطلاعات آشکار است که بسیاری از بخشها از قبیل خدمات مالی، فناوری اطلاعات، تولید، حمل و نقل، مشاوره، تولید، خرده فروشی، عمده فروشی و انتشارات، با ارزیابی استفاده عملیاتی از فناوری اطلاعات و ارتباطات مرتبط هستند، برای اینکه آنها همیشه بر همه ظرفیتهای IT متکی اند. به هر حال، ارزیابی این تواناییها و مزایای مربوط به آنها که ممکن است از طریق سازمان مورد بهره برداری قرار گیرد، فرایندی پیچیده است که در آن هیچ توافقی نسبت به روش ایده آل ارزیابی یا نحوه بهتر انجام دادن آن وجود ندارد.

این امر تا حدودی به دلیل پیچیدگی نیروهایی (از قبیل مقاومت در برابر تغییر، اشتیاق مدیر، مبارزات رسانه ای، نظرات مشتریان، مشوقهای کارفرما و توسعه های سازمانی) است که توسعه فناوریهای جدید و روش تعامل ارزیابی فناوری اطلاعات و ارتباطات با آنها را تعیین می کند.

فناوری اطلاعات و نقش آن در اشتغال نیروی انسانی

پیشرفت فناوری اطلاعات، دسترسی بشر به منابع متنوع تری را به دنبال داشت و کیفیت زندگی بشر را به طرز بی سابقه ای متحول نموده است. تحقیق و توسعه در فناوری اطلاعات از طریق آثار شگرفی که بر فناوری تولید و نیروی انسانی به جا می گذارد، از یک سو فرآیندهای تولید را متحول و از سوی دیگر با کاهش هزینه عوامل تولید، بهبودهایی را در استفاده مطلوب از منابع انسانی ایجاد می کند. فناوری اطلاعات با اثر گذاری بر بهره وری نیروی کار و کیفیت محصولات تولیدی، موجب گسترش بازار می شود و بر سطح و میزان تولید در بخش اقتصادی یا یک رشته فعالیت تأثیر می گذارد (باصری و جهانگرد، ۱۳۸۶).

مطالعات گسترده تر حکایت از آن دارد که تغییر فرآیندهای تولید در سطح کارخانه ها، موجب افزایش بیکاری شده است. اما فناوری های جدید در سطوح شرکت، صنعت، منطقه، بخش، سطوح ملی و کلان،

کار و جامعه

مشکل چندانی برای کاهش بیکاری به وجود نیورده اند (Nickel and Kong, ۲۰۰۳).

اغلب استدلال می شود که دانش بر شدن تولیدات، از طریق ایجاد و به کار گیری فناوری های پیشرفته در جریان تحقیق و توسعه، بر اشتغال نیروی کار متخصص تأثیر منفی می گذارد. این استدلال ناشی از فناوری های جدید موجب کاهش نیروی کار در عرصه تولید می شود. این موضوع در قالب مطالعات بعضی از کشورها برگرفته شده است. این مطالعات بر پیامدهای مثبت فناوری از طریق هزینه های تحقیق و توسعه را بر اشتغال ارزیابی می کنند و معتقدند که اگر فناوری جدید به عرضه محصول جدید یا بازار جدید محصول منجر نشود، ممکن است به کاهش اشتغال و تعدیل نیروی انسانی بینجامد.

دانشگاه و فناوری اطلاعات

عمده ترین منبع استراتژیک هر سازمان و یا هر جامعه، منابع انسانی آن است. جوامعی در بلند مدت قرین موفقیت خواهند شد که بتوانند منابع انسانی خود را به طور صحیح و اصولی توسعه و پرورش دهند و همراه تقویت دانش و معرفت و مهارتهای فنی لازم، افرادی پر کار و معتقد و مومن بسازد (رنجبریان، ۱۳۸۴). در حوزه توسعه منابع انسانی به معنای توانمندسازی مدیران و کارکنان و معادل مفهوم توسعه منابع انسانی است و به عنوان راز موفقیت شرکت های بزرگ در کلاس جهانی تلقی می شود. حقیقت غیرقابل انکار در ارتباط با منابع انسانی این است که گروه جدیدی از مشاغل شکل گرفته اند که باعث تغییر در نوع و ماهیت کار شده اند و متصدیان این امور دانشگران هستند. (Madanmohan, ۲۰۰۵)

تربیت نیروی انسانی متخصص و کارآمد لازمه حرکت به سمت شکوفایی و رشد اقتصادی کشور بوده و رسالت مهم دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی، در بارور نمودن استعدادهای بالقوه دانشجویان در یادگیری و به کارگیری علم در جهت تولید فناوری و دانش تأثیر دارد و همچنین دانشگاهها به عنوان عامل تعیین کننده در کارایی و اثربخشی فارغ التحصیلان در اقتصاد کشور از اهمیت خاصی برخوردار است و توجه به تربیت نیروی انسانی متخصص از اهمیت ویژه ای در جامعه برخوردار است.

جامعه اطلاعاتی امروز، دیگر مثل جامعه صنعتی با آن همه پیشرفت در خور تحسین در زمان خود، منتظر به بارنشستن اهداف حاصله از توسعه همه جانبه خود، در زمان آتی نیست و پیشرفت و توسعه در سایه دستیابی به اطلاعات و علوم نوین با استفاده از فناوری های اطلاعات و ارتباطات، هم راستا مسیر خود را می پیمایند. در واقع امروزه نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در توسعه علمی هر کشوری غیر قابل انکار است (نقی مهدوی، ۱۳۷۹). دانشگاه کارآفرین بدون تردید نیازمند به کارگیری فنون و تکنولوژی های جدید در حوزه های مختلف برنامه ریزی، مدیریت، عملیات و کنترل و نظارت بر فعالیت هاست که طیف وسیعی از فناوری های اطلاعاتی و اطلاعات (ICT)، تا ابزارها و سخت افزارها و نرم افزارهای آزمایشگاهی و کارگاهی را دربر می گیرد (امین بیدختی، ۱۳۸۷، ۷۰).

نیروی انسانی دانش محور و فناوری اطلاعات

شرکت های مبتنی بر فناوری اطلاعات، رشدی بسیار سریع را تجربه خواهند کرد. این رشد فزاینده، توأم با نیاز به انطباق شرکتها با محیط نامطمئن و به شدت در حال تغییر، چالشی مهم برای مدیران شرکتهاست. سازمان های بزرگ را چگونه می بایستی اداره کرد تا از انطباق پذیری و نوآوری مشابه با زمانی که کوچک بودند، برخوردار شوند؟

برخورد هوشمندانه با منابع دانش، بهره گیری از فناوری و ایجاد حافظه های واحد بدون محدودیت فیزیکی و زمانی و نیز اجتناب از اشتباهات گذشته تنها از طریق مدیریت دانش، محقق می شود و سازمان های دانش محور نیز بر این پایه شکل می گیرند. سازمانها دریافته اند که دانش آنها در مورد نحوه انجام امور و ارائه خدمات، دارایی مهمی قلمداد می شود که می بایستی همانند دیگر دارایی های ارزشمند سازمان، آن را مدیریت کنند. (Watson, ۲۰۰۸)

ایجاد و اداره دانش به عنوان محور اقتصاد مدرن، تنها راه سازمانها برای ایجاد ارزش در بلندمدت است. (Johnson, ۲۰۰۷) پیشتازی در علم، نوآوری و قدرت حاصله از تولید، کاربرد و اشاعه دانش زمینه ساز برتری شرکت هایی می شود که بهتر از رقبا بتوانند دانش را مدیریت کرده و به کار گیرند. (Stacey, ۲۰۰۶) از این رو، طی چند سال اخیر در جوامع مختلف بحث های زیادی در مورد اهمیت دانش و مدیریت آن صورت گرفته است. بر این اساس، سازمان هایی که مقتضیات عصر حاضر را درک نکرده و الزامات آن را در سازمان های خود لحاظ نکنند، بسیار سریع در چرخه عمر خود وارد مرحله افول خواهند شد. علت این است که سازمان های سنتی با سلسله مراتب عمودی و قوانین و رویه های

غیرمنعطف خود، توان برآوردن انتظارات محیط کنونی را ندارند.

تغییراتی بنیادین در چگونگی تولید ثروت، ایجاد شده است.

فعالیت‌های انسانی، دانایی محور شده و شایسته‌سالاری و شایسته محوری به‌عنوان اصلی‌ترین محور در حوزه کسب‌وکار بنگاه‌ها مطرح شده است. از دیگر سو، با پدیده جهانی‌سازی روبه‌رو هستیم. ستون اصلی حرکت به سمت کسب‌وکار دانش‌محور و اقتصاد دانایی که از نتایج بارز اقتصاد شبکه‌ای و اطلاعاتی است، نیروی انسانی عنوان می‌شود. علاوه بر وجود پتانسیل و ظرفیت‌های بالقوه سرمایه‌های انسانی در کشور مهم‌ترین چالش در ارتباط با منابع انسانی، به‌کارگیری، توانمندسازی و توسعه منابع انسانی در راستای عملکرد بهتر است که با ارتقای ساختار مدیریتی و اجرایی سازمان‌ها می‌تواند به توسعه پایدار و رونق اقتصادی منجر شود. از آنجا که در شرایط کنونی جهت‌گیری مهم‌ترین چالشی است که فراوری حرکت اقتصاد به سوی اقتصادی خدماتی و اطلاعاتی است، به کارگماری و نگهداری دانشگران موردتوجه ویژه کشورهای توسعه‌یافته قرار دارد (درگی و قاضی‌زاده هاشمی، ۱۳۸۸).

با توجه به اهمیت تحقیق و توسعه در اقتصادهای دانش‌محور، لازم است وجوه تمایز مدیریت سازمان‌های تحقیق و توسعه را با سایر سازمان‌ها موردتوجه قرار داده و راهکارهای خاصی را برای پیشبرد اهداف اتخاذ کنیم. کارکنان این سازمان‌ها تحصیلات عالی داشته و معمولاً از استعداد سطح بالایی برخوردارند. در دوره تحصیلات عالی می‌آموزند که چگونه مستقل کار کنند و از خود ابتکار عمل نشان دهند. کارکنان دانش‌محور دارای ویژگی‌های زیر هستند (دانش فرد، ۱۳۸۵).

- در ارزش اصلی شرکت نقش دارند. آنها به خلاقیتی که باعث حرکت سازمان می‌شود، کمک می‌کنند. آنها با ایجاد، تفسیر و به‌کار بستن یادگیری در سازمان، حافظه سازمان تلقی می‌شوند.
- کارکنان دانش‌محور خوب آموزش دیده، خودانگیزخته و توفیق‌گرا هستند. آنها می‌خواهند چالش‌های ذهنی خود را حل کنند و دانش فنی خود را توسعه دهند.
- کارکنان دانش‌محور، سیار هستند. آنها می‌توانند در هر کجا جایجا شوند و مهمتر اینکه می‌توانند در هر جایی کار کنند.
- کارکنان دانش‌محور می‌خواهند رهبری شوند نه مدیریت. آنها درباره کارشان بیشتر از مدیری می‌دانند که حتی آنها را آموزش می‌دهد. آنها برای خلاق بودن، نیاز به آزادی دارند و برای سوق داده شدن به سمت نیازهای شرکت، انتظار هدایت دارند. آنها مدیران سنتی اهل امر و نهی کردن را نمی‌خواهند.

نتیجه‌گیری:

فعالیت‌های برتری که نیازمند سنجیدگی یکپارچه، بینشی وسیعتر و مدیریت استراتژیک هستند، بایستی متهورانه و ریسک پذیر در نظر گرفته شوند. به هر حال، در بسیاری از مواقع، ریسکها دو بعد عمده ارائه می‌کنند:

۱ - همراهی با پذیرش فناوریهای نوین
۲ - عدم همراهی نکردن با آن که در حالت اخیر فرایندهای قدیمی جهت اجرای کسب و کار به‌کار گرفته می‌شود. این به معنی آن است که برخی مدیران مجبور به تعدیل ذهنیتهای خود و نیز عمق بخشیدن به آن هستند. در واقع اعمال نکردن نوآوری، مترادف با خود کشی خواهد بود.

اگر مدیران کسب و کارهای کوچک آشکارا نیاز به مدرن سازی سازمانهای خویش را در نیابند، نه تنها قادر به بهره‌مندی از مزایای بالقوه منابع خود نخواهند بود، بلکه از ویژگیها و ظرفیتهای منابع انسانی شان نیز سودی نخواهند برد. اخیراً بسیاری از دست اندرکاران سازمانی، ویژگیهای خاصی را در حیطه مربوط به ICT کسب کرده اند و می‌توانند به گشایش مسیرهای سرنوشت ساز جدیدی برای رشد کسب و کار کمک کنند. بایستی در نظر داشت که هر فناوری نوینی با منابع جدیدی از ریسک همراه است. با این حال، ریسکها لزوماً دارای اثرات منفی و بدی نیستند. آنها را بایستی با روشهایی مناسب اداره کرد تا دست‌یابی به ارتقای بهره‌وری و تقویت توان رقابتی سازمان امکان‌پذیر شود.

امروزه فناوری اطلاعات و ارتباطات، اهمیت و نقش روزافزونی در توسعه جوامع داشته است و جهان به سوی اقتصاد مبتنی بر دانش پیش می‌رود. فناوری اطلاعات و ارتباطات، وجه تمایز بنیادین عصر ما با دوران گذشته است.

امروزه تنها راه شرکت‌ها و سازمان‌ها در راستای کسب مزیت‌های رقابتی و حفظ و توسعه آنها، یادگیری زودتر و سریع‌تر از رقباست. زیرا سرعت تحولات آن قدر زیاد است که صرفاً با برنامه‌ریزی نمی‌توان آن را پاسخ گفت. آحاد سازمان و سیستم‌های سازمانی می‌بایستی از آن چنان بلوغی برخوردار باشند که بتوانند پاسخگوی بلادرنگ تغییرات بوده و بقای سازمان در محیط متلاطم را تضمین کنند. در غیر این صورت سازمان‌ها مراحل چرخه عمر را با سرعت سپری کرده، وارد مرحله افول خواهند شد. گرچه هیچ نوع تکنیک سحرآمیزی برای رفع تبعات منفی ناشی از افول سازمانی در دسترس مدیریت نیست، اما انجام برخی کارها نظیر تکیه بر دانش فردی و سازمانی می‌تواند راهگشا باشد. براین اساس، نیاز است تا سازمان‌های کنونی به سازمان‌های یادگیرنده و دانش‌محور تبدیل شوند. یادگیری، مسئولیت فردی در سازمان‌ها نبوده و مسئولیتی جمعی تلقی می‌شود که به کل سازمان تسری یافته است.

منابع

۱. امین بیدختی، علی اکبر، (۱۳۸۷)، توسعه کارآفرینی دانشگاهی (مفاهیم، الگوها، فرصت ها، چالش ها و راهکارها)، مجله کار و جامعه، شماره ۱۰۲، آذر ماه، صص ۷۳-۶۶.
 ۲. باصری، بیژن و جهانگرد، اسفندیار؛ (۱۳۸۶)، «ارزیابی نقش فناوری بر اشتغال در صنایع»، تهران: انتشارات پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، مجموعه مقالات کنفرانس توسعه دانش و فناوری در ایران، جلد اول، چاپ اول، صص ۳۰۷-۲۸۳.
 ۳. بهان، کیت، هولمز، دیانا، (۱۳۷۷)، «آشنایی با تکنولوژی اطلاعاتی»، ترجمه: مجید آذرخش و جعفر مهرداد، تهران، نشر سمت، چاپ اول.
 ۴. پیوندی، گلناز؛ (۱۳۸۴)، «ظهور دانشگاه کارآفرین و توسعه تکاملی علم و فرهنگ و هنر در تعامل با صنعت و فناوری»، مجموعه مقالات نخستین کنگره بین المللی نهضت تولید علم، جنبش نرم افزاری و آزاد اندیشی جلد هفتم، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی، صص ۸۲-۷۱.
 ۵. حسن مرادی، نرگس؛ (۱۳۸۵)، «مدیریت کارآفرینی»، کرج: انتشارات مؤسسه تحقیقات و آموزش مدیریت وابسته به وزارت نیرو، چاپ اول.
 ۶. دانش فرد، اله کرم؛ (۱۳۸۵)، «داره اثر بخش سازمانهای دانایی محور»، مجله تدبیر، شماره ۱۷۴.
 ۷. درگی و قاضی زاده هاشمی؛ (۱۳۸۸) «مدیریت دانش، آینده سازمانها و توسعه منابع انسانی»، نشریه صنعت خودرو، شماره ۱۳۱، اول شهریورماه.
 ۸. رنجبریان، رسول، (۱۳۹۱)، «مبانی کارآفرینی»، ارومیه، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارومیه، چاپ دوم.
 ۹. رنجبریان، رسول؛ (۱۳۸۴)، «نقش توسعه منابع انسانی در تولید علم»، مجموعه مقالات نخستین کنگره بین المللی نهضت تولید علم، جنبش نرم افزاری و آزاد اندیشی جلد هفتم، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی، صص ۲۱۰-۱۹۷.
 ۱۰. شراگیم، (۱۳۸۱)، «فناوری اطلاعات و کاربردهای آن»، ترجمه: علی احمدی، علیرضا شمس عراقی. تهران، دانشگاه علم و صنعت ایران، چاپ اول.
 ۱۱. کوراتکو، داندل و ریچارد.هاجتس؛ (۱۳۸۳)، «نگرشی معاصر بر کارآفرینی»، مشهد: انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد، جلد دوم، چاپ اول.
 ۱۲. محمدنژاد، فرشید، (۱۳۸۴)، فناوری اطلاعات و مهندسی مجدد منابع انسانی، مجله تدبیر، شماره ۹۴، صص ۴۸-۴۱.
 ۱۳. مؤمن پور، شهریار؛ (۱۳۸۲) «کارآفرینی و فناوری پیشرفته و شیوه های ترویج آن»، تهران: انتشارات دانشگاه تهران، مجموعه مقالات و فناوری های پیشرفته، صص ۳۸-۴۹.
 ۱۴. نقی مهدوی، محمد؛ (۱۳۷۹)، «تکنولوژی اطلاعات و اطلاعات تکنولوژی»، تهران، نشر چاپار.
15. Johnson.d. (2007) innovation & knowledge management: cancer iformation service research consortimum. Published by Edward elgae publishing limited
 16. Madanmohan rao. (2005) "knowleg management tools & technique", Elsevier butterworth-heinemann oxford ox28 op.uk.
 17. Nicckel & Kong. (2003) , "Technical progress and jobs", LSE Center for Labour Economics, Discussion Paper, pp.336.
 18. Stacey. (2006). "managing the unknowable strategic boundaries between order and chaos in organizationg".Josser-Bass Publishers
 19. Watson. jan (2008). Applying knowledge management: techniques forbuilding corporate memories.morgan kaufman publishers. pp.4.5.
 20. HAWKINS, J.L 2008), "WHAT'S E-BUSINESS?" E-BUSINESS ADVISOR, JANUARY , (P.6, AND "FROM E-COMMERCE TO E-BUSINESS," FORTUNE, AUGUST 16, PP.137-9.